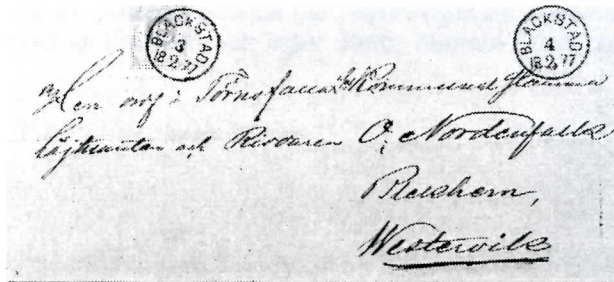

LANDSBYGDSPOST

I SÖDRA TJUST

Med uppdatering till 1996

Erik Lindgren

Det snart 115 år gamla brevet från Blackstad till Blekhem
andas mycket posthistoria. Foto: ERIK LINDGREN

Copyright: Erik Lindgren

Posthistorisk skriftserie 166

Förord

I detta häfte ägnas i första hand uppmärksamhet åt Postens utveckling på landsbygden, medan staden Västervik i stort sett får nöjas med några små uppgifter i anslutning till "postmästarelängden". Västervik har i sig själv en så intressant posthistoria att dess redovisning skulle kräva större utrymme än vad som ges åt hela Södra Tjusts härad i detta häfte.

Presentationen av postanstalterna sker i den ordning de blivit inrättade tidsmässigt sett. De som öppnades samtidigt under 1874, presenteras i bokstavsordning inbördes och de som kom till den 16 november 1879 presenteras i järnvägens riktning från norr till söder.

Ett antal av poststationerna inom Södra Tjusts härad har uppmärksammats i tidigare utgivna posthistoriska häften (nr 112 och 126) men jag har tagit med dem också här för att kunna ge en sammanfattning av hela häradets posthistoria i ett enda häfte.

För vinjetter till de olika postanstalterna har Hans Carlsson i Västervik välvilligt ställt frimärken ur sin samling till förfogande. Mitt varma tack till honom för detta stöd och för det intresse han städse visat för min forskning och för att redovisa resultaten.

Växjö den 15 maj 1991

Erik Lindgren

Ort	sid	Ort	sid
Almvik	25	Jenny	26
Ankarsrum	6	Kårby	19
Blackstad	7	Locknevi	20
Blankaholm	35	Mörtfors	33
Blekhem	26	Odensviholm	22
Falsterbobruk	9	Skaftet	38
Fårhult	28	Solstadström	35
Gamleby	4	Spånga	13
Gladhammar	12	Totebo	32
Gunnebobruk	40	Toverum	37
Hallingeberg	14	Verkeback	27
Hjorted	29	Västervik	25
Hummelstad	37	Västrum	23

Förvaltningspostkontoret i Västervik

Västervik var inte representerat bland det dussintal orter som fick egna postkontor under 1636, det första officiella existensåret för det svenska postverket. I 1645 års brev-taxa finns emellertid postkontoret i Västervik angivet men någon känd postmästare tycks inte kunna spåras tidigare än till 1661, då tullnären Jakob Jöransson Carsberg fick förordnande av "generalpostmästare" Wilhelm Taube att vara postmästare, något som bekräftades av Magnus Gabriel de la Gardie följande år. Det kan ankomma på lokalt intresserade forskare att eftersöka den förste postmästaren och Carsbergs verkliga namn. Han kallas Jöran Jacobsson på ett ställe i de la Gardies konfirmation och Jacob Jöransson på ett annat.

Tobakshandlaren Daniel Tongenberg blev Carsbergs efterträdare och höll sig kvar till sin död 1684 trots påtalad misskötsel av tjänsten. Marcus Börjesson tog över efter honom men avled efter ett år. Borgmästare Knut Månssons son Magnus Knutsson blev nu postförvaltare. Han dog 1689, blott 45 år gammal och efter en vakansperiod på flera år fick Christian Settegast fullmakt på tjänsten 1692, sedan en annan tilltänkt efterträdarens förmodat tvivelaktiga karaktär förstört hans chanser.

Joachim Settegast tog över postmästeriet efter fadern år 1713 och nio år senare finner vi Johan Christophersson Bauman på befattningen. Han hade ett skeppsvarv och lär ha närt planer att bygga postjakter men drunknade i Gamlebyviken 1726. Hans svärfar Lars Böök lyckades få överta befattningen men under perioden 1730-1740, då Böök var sjuk, skötte hans dotter Eva tjänsten. Nästa innehavare, Peter Magnus Ahlgren blev mera varaktig i arbetet (1740-1761). Därefter har följande personer formellt svarat för skötseln av postkontoret i Västervik: Petter Claesson Widedeman (1761-1769), Sigfrid Johansson Gahm (1770-1775), Johan Jacob Gahm (1775-1782), Henric Grotérus (1782-1814),

Carl Georg Lagus (1814-1831), Salomon von Otter (1832-1833). Johan Wilhelm Goldkuhl (1834-1853), Carl Gustaf Julius von Mühlenfels (1853-1860), Eric Reinhold von Post (1860-1868), Ludvig Strålenhielm (1868-1877), Frans Oskar Wallander (1878-1882), Knut Oskar Ferdinand Elmqvist (1883-1904), Johan Collin (1905-1911), Axel Wilhelm Ek (1912-1920), John August Israel Johnsson (1920-1927), Johan Emil Römer (1928-1933), Ernst Magnus Arving (1933-1941), Nils Karl Magnus Biel (1941-1944), Erik Johan Gabriel Hallqvist (1944-1949), Emanuel Jönsson (1950-1956), Sigvard Eugén Wendel (1956-1962), Lars Haldo Holmberg (1963-1980), Karl Åke Hellqvist (1980-1984), Nils Valdemar Torgny Berggren (1984-1986) och Lennart Ingemar Petersson (1987--)

Gamleby

Förvaltningspostkontor	1855-12-01--1953-07-31
Postexpedition	1953-08-01--1977-06-30
Postkontor	1977-07-01--

Tanken på ett postkontor i Gamleby fördes på tal på allvar 1853 då en ansökan från köpingens invånare blev föremål för närmare utredning. Postmästare Johan Wilhelm Goldkuhl i Västervik hade avlidit den 7 mars 1853 och postmästar-tjänsten hölls vakant. Efterträdaren Carl Gustaf Julius von Mühlenfels blev inte utnämnd förrän den 21 september 1853. Kanske skulle han ha svarat annorlunda på en remiss från poststyrelsen än vad vikarien Carl Johan Söderqvist gjorde. Remissen avsåg synpunkter av postmästaren i Västervik på den gjorda framställningen om ett postkontor i Gamleby och Söderqvist, som kom att bli postmästare i Valdemarsvik ett år före sin död, skrev bland annat följande:

"Om än det ifrågasatta postkontoret förorsakade en stor och kännbar förlust i sportel-inkomster för postmästaren här i staden, skulle dock, enligt de av sökandena anförda skäl och även efter min åsikt, förslagets verkställighet bli gagneligt både för köpingen och flera kringliggande socknar; dels genom den större säkerhet som bereddades korrespondensen i allmänhet, men särdeles de brev vilka med penningar eller viktigare handlingar nu expedieras i lösväskor såväl till detta, som till det avlägsna Söderköpings postkontor; och dels för den uppkomna möjligheten för många korrespondenter att med omgående post kunna besvara alla brev från norra orterna".

W Pihlson, vilken vikarierade för postinspektör Pehr Olof Herkepé i Kalmar, konstaterade att sökandenas anhållan inte kunde "annat anses än såsom nödvändigt behov för laglig säkerhet och billig bekvämlighet vid deras korrespondens, vilken även utan någon förökad postföringskostnad bör kunna beviljas". Även landshövdingen i Kalmar var positiv till ett postkontor liksom till den erforderliga omläggningen av postföringen.

Det skulle ändå gå rätt lång tid innan planerna kunde förverkligas. Regeringen behandlade åtskilliga andra ansökningar om nya postgångar och postkontor och beslöt enligt ett kungabrev den 30 maj 1855 som tredje punkt bland 13 särskilda ärenden att postkontoret fick inrättas och att posten mellan Vimmerby och Västervik fick ändras så att den skulle gå genom Gamleby. Beslutet verkställdes med december månads ingång 1855, fem månader efter att enhetsportot och frimärken hade införts i vårt land. Samtidigt öppnades också ett postkontor i Åtvidaberg. Båda kallades på den tiden för postexpeditioner men var självständiga förvaltningsenheter, direkt underställda poststyrelsen.

I Gamleby hade man förgäves sökt få ett postkontor två decennier tidigare genom en framställning från militärt håll. Vem som blev den förste postmästaren, när drömmen förverkligades 1855, avslöjar inte de handlingar som jag haft tillfälle att studera. Troligen går det att genom arkivforskning på ort och ställe få fram denna uppgift.

Den 13 april 1858 utnämndes emellertid Johan Magnus Adlerstam till postmästare. Han var son till postmästare Gustaf Ulric Adlerstam i Hedemora och bror till postmästare Gustaf Mauritz Adlerstam i Ljungby. Slakten går till posthistorien bland annat därför att Gustaf Ulrics dotter Maria Josefina blev landets första kvinnliga poststationsföreståndare. Henne har jag tillägnat kapitlet "Kvinnlig pionjär" i boken "Humlegubbar", ett kapitel i vilket jag berättar om den östgötska poststationen Sund.

Vid 71 års ålder tog Johan Magnus Adlerstam avsked från sin tjänst som postmästare i Gamleby och följdes av Johan Fredrik Nilsson. Hans era i Gamleby blev rätt kort och han blev vid 32 års ålder avskedad i december 1878. Han hade ansvarat för postkontoret på vikariat länge innan han blev utnämnd i november 1874 och tillstyrkte i en skrivelse den 11 oktober 1871 bland annat inrättandet av en poststation

i Horn, något som förverkligades den 1 juni följande år. I detta sammanhang beslöt man också om en postlinje mellan Kisa och Gamleby, öppnad i november 1872.

Fyra månader efter J F Nilssons avsked utnämndes Lars Daniel Wilhelm Rosin till postmästare i Gamleby. Han dog, 60 år gammal, i juni 1903, och efterträddes av Carl Herman von Krusenstjerna. Posten i Gamleby behöll sin status som förvaltningsenhet till och med juli 1953 och hade följande chefer efter von Krusenstjerna: Viktor Mauritz Rosén (1922 samt 1926-1931), Ernst Gustaf Widén (1931-1940), Carl Albin Moberg (1940-1947), Carl Axel Jakobsson (1947-1953).

Vid postkontorets omorganisation till postexpedition tillträdde Odort Krüger (1953-1974), följd av Bengt Medin, som fick uppleva att termen postexpedition byttes mot postkontor. Chefskapet övertogs 1988 av Inga-Britt Södergren med ansvar för postservice till ca 2600 hushåll.

Ankarsrum

Poststation	1865-11-01--1938-09-30
Postexpedition	1938-10-01--1977-06-30
(Lokal)postkontor	1977-07-01--

Man kan tala om snabb handläggning när det gäller beslutet om att en poststation skulle inrättas i Ankarsrum. I brev till poststyrelsen den 17 september 1865 hemställde bruksägaren A de Maré om att få en poststation och postföring däremellan och Lunds gästgivaregård vid diligenslinjen Västervik-Kalmar. Landskansliet i Kalmar tillstyrkte genom ett remissvar den 29 september och den 1 november 1865 var poststationen med namnet Ankarsrum verklighet. Wilhelm Adolf Adde blev föreståndare, avlöst med 1869 års ingång av bruksförvaltaren Thure Edvard Lindaure och från och med november samma år av bruksförvaltaren Gustaf Runström, som blev kvar till och med oktober 1874. Befattningen "gick i arv" till bruksförvaltarna, Knut Lundqvist (1874-1876) och Per Johan Bergman (1876-1879).

Bokhållarnas årsarvode för själva postsysslan var 300 kr. Bergman blev uppsagd från sin befattning på hösten 1879 och den 16 november flyttade man poststationen till den nyuppförda järnvägsstationen. Där överläts poststysslan till stinsen, Albert Simonson, med oförändrat arvode för ansvaret med posten.

År 1886 tog Carl Julius Cederlund över och var på plats i hela 30 år. Hans efterträdare i juni 1916, Gustaf Herman Krantz hade varit föreståndare för de förenade poststationerna i Jenny och Vena. Vid 63 års ålder fick denne uppleva att post och järnväg skildes åt. Trafiken hade nämligen ökat så mycket att det inte gick att förena göromålen. Nu byttes den förenade poststationen ut mot en s k postexpedition från och med den 1 oktober 1938. Lokalen låg till en början i stationens närhet men flyttades längre därifrån, något som inte hade så stor betydelse, när posten år 1968 började tillämpa en ny transport- och sorteringsorganisation. Den innebar bland annat att det svenska järnvägsnätet användes för posttransporter i mycket ringa utsträckning.

Agnes Hultgren blev föreståndare för postexpeditionen vid skilsmässan från järnvägen, varefter följande ordinarie chefer har sörjt för service i Ankarsrum: Linnéa Niklasson (1946-1949), Stina Högstedt (1949-1961), Sven Söderström (1962-1964), Marianne Karlsson (1965-1967), Tore Konradsson (1967-1973), Ingegerd Andersson (1974-1986) och Majlis Andersson från och med 1987 med ansvar för service till drygt 1400 hushåll.

Blackstad

Poststation	1874-01-01--1977-06-30
(Lokal)postkontor	1977-07-01--1983-01-31

I Blackstad på omkring en kilometers avstånd från Änghult vid färdvägen för diligensen mellan Västervik och Vimmerby inrättades den 1 januari 1874 en poststation med skolläroaren Peter G L Rosander som föreståndare. Han fick 200 kronor i årsarvode. Från Blackstad anordnades samtidigt en gångpost till Locknevi, där en poststation också inrättades.

Vägen från Änghult upp till Blackstad hade "ringa bredd och svåra backar". Diligensentreprenören S Lindh ville inte gå med på att lämna stora landsvägen för att göra avstickaren. Frågan om hur den av diligensen medförda posten till Blackstad och Locknevi skulle nå bestämmelseorterna fick därför till en början lösas genom ett särskilt avtal om gångpost från backstugan vid Änghult. Alternati-

vet att flytta Blackstads poststation från kyrkbyn till "Grönhult eller annan plats vid postvägen" diskuterades. Kronofogde C Robach i Västervik ansåg detta i sitt yttrande den 4 mars 1874

"omöjligt, emedan passande stationsföreståndare närmare postvägen än vid kyrkan icke står att finna, ty denna poststation, som är den största av de nyinrättade här i orten, tarvar en pålitlig och skicklig person, och en sådan har postverket funnit uti herr Rosander, vilket postkontoret i Västervik sanningsenligt skall kunna attera. Jag, som i 48 år bott i den trakten, och sålunda bör kunna tillmätas kännedom om förhållandena därstädes, betygar att största delen av korrespondensen i socknen tillhör herrgårdarna norr om kyrkan. Platsen vid kyrkan är för övrigt för socknens inbyggare i allmänhet lämpligast och jag kan därför icke kraftigt nog påyrka stationens bibehållande därstädes".

Kanske tarvar kronofogdens yttrande någon kommentar. Han använder, som var brukligt på den tiden, ordet "orten" som benämning för ett område, inte bara för en enda plats. Att han vid ett tillfälle refererade till postkontoret i Västervik berodde på att poststationen tillhörde Västerviks förvaltningsområde. Kyrkbyn, slutligen, som lämpligaste platsen för en poststation, var vedertaget, även om det ofta hände att en poststation hamnade på någon enstaka gård på 1870-talet om denna var boställe för en länsman eller kronofogde.

I enlighet med kronofogdens förslag tecknade poststyrelsen ett avtal med Rosander om att ansvara för posttransporten mellan poststationen och diligensens färdväg. För detta fick han en särskild ersättning på 100 kronor om året. Kontraktet skickades med Rosanders underskrift till poststyrelsen från postkontoret i Västervik den 31 mars 1874.

Rosander begärde den 24 juli 1874 att få sin årslön höjd från 200 till 500 kronor, men trots tillstyrkan av postmästaren i Västervik fick han nöjas med 360 kronor.

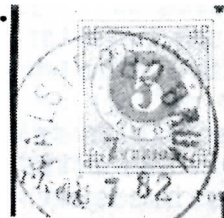
Den översyn över kostnaderna för nya postgångar och poststationer som poststyrelsen föreskrev genom ett cirkulär till postförvaltarna i september 1875, bekräftade kronofogdens uppfattning om att poststationen i Blackstad hade en omfattande rörelse och någon indragning av poststationen kom inte på tal, ej heller när lantbrevbäring introducerades i Kalmar län år 1878. Enligt ett uttalande

av kronofogde Robach den 28 december 1875 var det "möjligen stationerna i Kårby och Gladhammar som kunde indragas. Stationerna i Blackstad, Spånga och Hjorted torde väl lämna så betydlig portouppbörd att dessa stationers indragning ej sättes i fråga".

Men man ville ändå skära ned kostnaderna även i Blackstad och fick Rosander att gå med på att årsarvodet minskade från 360 till 300 kronor från den 1 september 1876.

Postföringen till Blackstad ändrades någon tid efter att man övergått från diligens till kärrepostbefordran.

Skolläraren Peter Rosander efterträddes 1898 av den 18-åriga dotterdottern Maria Gabrielsson. Eftersom hon inte var myndig blev det hennes moder Therese Gabrielsson som på papperet stod för poststationen fram till 1901. Maria gifte sig 1910 med kantorn Per Alfred Nilsson. Som gift blev då Maria omyndig enligt en lag som gällde till 1921 och på papperet stod nu maken som föreståndare. Maria skötte poststationen ända fram till och med 1948, de sista tre decennierna i eget namn. Hennes efterträdare med 1949 års ingång blev Svea Nilsson, senare med namnet Backstad genom giftermål. Hennes svärmor var Maria Nilsson. Samma släkt innehade således föreståndarebefattningen under poststationens hela livstid. Den upphörde den 1 februari 1983. Dessförinnan hade Svea Backstad emellertid hunnit få uppleva att poststationen statushöjdes till postexpedition år 1963, varför hon fram till 1977 hade den säregna titeln stationsmästare. Termen för postexpeditionen blev lokalpostkontor i juli 1977 och hennes titel ännu underligare, nämligen "lokalpostmästare". Efter indragningen betjänades kunderna i Blackstad av lantbrevbäring från Ankarsrum.

Falsterbobruk

Poststation 1874-01-01--1955-10-31
Namn Hjorted 1874-01-01--1879-11-15

I ett brev från poststyrelsen till postmästaren i Kalmar den 15 december 1873 uppgavs bland annat att en poststation skulle inrättas den 1 januari 1874 i Hjorthed med bokhållaren Arvid Andersson som föreståndare mot 200 kronor i årsarvode.

Poststationen låg inte i kyrkbyn utan vid Falsterbobruk men den bar socknens namn fram till den 15 november 1879. Den 16 november 1879 inrättades en förenad poststation i det nyuppförda stationshuset. Namnet på den nya poststationen blev Hjorted och samtidigt ändrades namnet på den ursprungliga till Falsterbobruk.

Hembygdsfilatelisterna tycks i allmänhet ha varit ovetande om läget för den ursprungliga poststationen med namnet Hjorthed, men med denna sammanfattning förklaras varför de sex första åren av existensen för poststationen med namnet Hjorthed redovisas under detta avsnitt i häftet.

Arvid Andersson begärde redan den 17 juni 1874 att få sitt arvode höjt med motiveringen att postutväxlingen ökats från fyra till sju dagar i veckan. Postmästaren i Västervik Ludvig Strålenhielm tillstyrkte ansökan och Anderssons arvode blev höjt till 240 kronor per år. Ett helt årsarvode kom han dock aldrig att uppbära, för i september 1874 bad han om befrielse från befattningen på grund av avflyttning från orten.

Efterträdare blev lantbruksinspektör Olof Trulsson. Han fick följande år uttala sig i ett ärende med anledning av en framställning från ett antal församlingsbor om att få poststationen flyttad från Falsterbo till Hjorteds kyrka. Utöver den framställningen, daterad den 2 november 1875, förelåg också en elva dagar yngre, vilken avsåg flyttning av poststationen från Falsterbo till Getterums gästgivaregård. Denna uppgavs ligga på ett avstånd av 1 7/8 mil från Ishult, 2 mil från Gladhammar och 1/4 mil från Hjorteds kyrka.

Poststationsföreståndare Olof Trulsson svarade den 23 november 1875 bland annat att båda de föreslagna platserna var olämpliga som postcentra och poststyrelsen ansåg vid föredragning den 3 december 1875 att ärendet inte borde föranleda vidare åtgärd.

Samma höst kom ett besparingscirkulär från poststyrelsen med direktiv om att undersöka vilka poststationer som på grund av olönsamhet borde dras in. Hjortheds poststation var inte alls i farozonen. Postmästare Strålenhielm framhöll i sin kommentar till poststyrelsen den 8 februari 1876, att "poststationen torde böra bibehållas med pastorsämbete och kronofjärdingsman samt större bruks- och lantegendomar inom området". Inte heller när lantbrevbä-

ring planerades för länet från 1878 fördes indragning av poststationen med namnet Hjorthed på tal.

Järnvägen Västervik-Hultsfred togs i sin helhet i bruk även för posttrafik den 16 november 1879, varvid poststationen med namnet Hjorthed fick heta Falsterbobruk för att undgå förväxling med den nyöppnade förenade post- och järnvägsstationen med namnet Hjorted. I ett brev den 12 december 1882 begärde ett antal sockenbor att få en "filial-poststation" vid Hjorteds kyrka. Föreståndaren för poststationen vid järnvägen Carl Söderberg sade sig anse "att en mindre poststation vid Hjorteds kyrka vore för allmänheten till stor nytta. Han önskade vid eventuellt bifall till framställningen, att posten till den blivande poststationen vid kyrkan skulle utgå från Hjorteds järnvägsstation.

Ärendet blev efter hand mycket omfattande men resulterade inte i bifall till petitionärernas framställning. Först med 1890 års ingång skulle de få en egen poststation. Om detta berättas i avsnittet med rubriken Hjorted.

Inspektör Trulsson slutade som poststationsföreståndare vid Falsterbobruks poststation år 1885 och efterträddes av J O Ståhl. Denne sade i sin tur upp sig i december 1891 i samband med en sjukdom, som ändade hans liv redan den 10 januari 1892.

Efter en tids vakans blev kassören vid Falsterbo bruk Christian Clausen Christiansen antagen till föreståndare från den 1 april 1892. Därefter var följande personer föreståndare vid poststationen i Falsterbobruk: Anders Hugo Hjelmqvist (1893-1903), Frans Th Nilsson Thunberg (1903-1914), Gustaf Hjalmar Karlsson (1914-1917), Karolina Matilda Ohlander (1917-1925) och Hulda Petersson (1925-1955). När poststationen drogs in med oktober månads utgång 1955 fick Hulda Petersson ett årligt understöd på 852 kronor "jämfte rörligt tillägg enligt gällande bestämmelser". Något annat sätt att tillförsäkra avtalsanställd personal "pension" fanns inte på den tiden. Poststationen i Falsterbobruk ersattes med lantbrevbäring i förening med postväskvård. Denna anordning har inte lämnat några spår efter sig i form av exempelvis avtryck av datumstämplar för hembygdssamlare.

Gladhammar

Poststation 1874-01-01--1962-09-30

Vid Lund utmed den redan befintliga postföringslinjen Västervik - Oskarshamn inrättades den 1 januari 1874 en poststation med namnet Gladhammar. Förre fanjunkaren Wilhelm Rydberg antogs till föreståndare med 200 kr i årsarvode. Han fick också ett kontrakt om postföring från Lund till den samtidigt öppnade poststationen i Västrum, belägen i Gladhammars socken.

Rydberg begärde i ett brev till poststyrelsen den 29 mars 1874 att få sitt årsarvode förhöjt till 500 kr med motivering att hans arbete ökats mycket genom att postlinjen mellan Västervik och Oskarshamn fått högre frekvens. Efter ackorderande gick poststyrelsen med på förhöjning till 360 kr per år. Något helt årsarvode blev det ändå inte tal om, för redan den 20 september 1874 sade Rydberg upp det nya kontraktet. På kronofogde Robachs förslag antogs handlanden Lars Larsson till poststationsföreståndare. Han bodde i lägenheten Östralund utmed landsvägen strax intill Lunds gästgivaregård. Årsarvodet nedattes nu till 250 kr.

I anslutning till poststyrelsens besparingsåtgärder föreslog postmästare Strålenhielm i Västervik i ett brev till poststyrelsen den 8 februari 1876 att poststationen i Gladhammar skulle dras in. Han skrev, att då poststationen "icke har pastorsämbete (Gladhammars socken lyder under pastorsämbetet i Västrum) eller kronolänsmän inom postområdet, och kronofjärdingsmannen för närvarande är så boende, att det bleve så väl tidvinst som besparing för kronofjärdingsmannen att erhålla ämbetspost med lösväska och postbefordringen å stationen nära nog endast begagnas av ett mindre gruvbolag och en lanthandlande, samt porto-uppbörden är ringa, anser postkontoret i likhet med kronofogden, denna poststation lämpligen kunna indragas".

Av den föreslagna indragningen blev emellertid intet och när kronofogden knappt två år senare skulle uttala sig i anslutning till förslaget att bli ersätta poststationen i Gladhammar med lantbrevbäring och kommunombud, anförde han följande i sitt brev den 17 december 1877:

"Då nu allmänheten vant sig vid de nya poststationerna och finner svårt att undvara dem, samt kostnaderna för lantbrevbäringen väl ej kan bli billigare än den nuvarande postföringen mellan stationerna, så vore önskligt om poststationerna kunde få bibehållas."

På landskansliets förslag, daterat nyårsafton 1877, beslöt poststyrelsen bli att poststationen i Gladhammar skulle finnas kvar och att en lantbrevbäringslinje utgå därifrån till Västrum. Förslaget att utsträcka lantbrevbäringen förbi Västrum till Gällerskulla, där fjärdingsmannen bodde, föll däremot på grund av att fjärdingsmännen inte kunde "hänföras till de tjänstemän, med avseende å vilkas bostäder lantbrevbäring, där den ifrågakommer, bör ordnas, och att vid sådant ordnande allra minst bör tagas hänsyn till dylika bostäder i kommunen, där ständig fjärdingsman saknas".

Nya planer på indragning av poststationen i Gladhammar radsattes i anslutning till att förenade post- och järnvägsstationer inrättades i Fårhult och Verkeback inom Gladhammars socken den 16 november 1879. Men även denna gång överlevde Gladhammars poststation.

Handlanden och poststationsföreståndaren Lars Larsson flyttade från Gladhammar 1888 och till efterträdare utsågs hans kollega Emil Svensson, som varit biträde under åtskilliga år i Larssons affär. Därefter har poststationen föreståtts av följande personer: Ernst Nyman (1911-1914), Gustaf Alfred Wettervik (1914-1920), Thure Gerhard Holmdahl (1920-1929), Gustaf Oskar Sigfrid Karlsson (1929-1932) och för andra gången Ernst Nyman (1932-1962). Vid 76 års ålder frånträdde Ernst Nyman befattningen den 1 oktober 1962, då poststationen drogs in. Något ordnat system för pension åt avtalsanställda i postverket fanns ännu inte då, men Nyman tillerkändes ett sk årligt understöd på 1092 kr jämte indexreglerat tillägg. Det innebar att han vid avgångstillfället fick 196 kr per månad.

En egendomlig följd av postnummerändring påtalades 1979. Från och med juni 1979 fick ett 40-tal hushåll i bl a Gladhammar och Lund nytt postnummer. De överflyttades från postnummer 590 93 till Västerviks postnummer 593 00. Det medförde att berörda hushålls bilförsäkringar blev ungefär 100 kr dyrare, beroende på att försäkringsbolagens data-system var uppbyggt på postnumren. Problemet fick lösas

efter utredning av en kommitté inom Försäkringsbranschens service-AB.

Känd kvinna från Gladhammar

Ellen Key föddes på Sundholms herrgård i Gladhammar. Hon vann europeisk berömmelse genom böcker om livsåskådnings- uppfostrings- och kvinnofrågor. Trots att författarinnan troligen inte hade någon särskilt lustig barndom har hon skrivit entusiastiskt om livet på Sundholm med naturlyrik om hagar med blåsippor, om smultronställen och gökens rop samt om julottor. Ellen drev tidigt en skola på Sundholm för dem som arbetade på gården. Det berättas att hon själv lärde sig läsa tidigt och plöjde genom åtskilliga kända svenska och utländska författares verk.

Hallingeberg (Spånga)

Poststation 1874-01-01--1961-04-30
Namn Spånga 1874-01-01--1877-06-30

Den 27 februari 1868 skrev ett stort antal personer i Hallingeberg till poststyrelsen med begäran om en "särskild poststation vid Bromåla i Hallingeborgs socken utmed stora landsvägen strax intill förra posthemmanet Brotorp". Initiativtagare till framställningen var kontraktsprosten Watz och majoren Liljenstolpe. De önskade att ägaren till Bromåla, C J Hermansson, skulle bli föreståndare för poststationen. Han åtog sig att kostnadsfritt upplåta en lokal. Postdiligensen mellan Västervik och Eksjö via Vimmerby passerade Bromåla tre gånger i veckan.

Den ordinarie kommunalstämman med Blackstads församling i sockenstugan den 17 mars 1868 förklarade sig inte ha något att invända utan önskade tvärtom "framgång åt företaget". Även den egna socknens stämma den 19 mars 1868 biträdde förslaget, liksom kronofogden C M Robach, vilken dock hade följande reservation i sitt remissyttrande den 14 maj 1868:

"Dessutom kan jag inte dölja att, om en postanstalt skulle inrättas å vägen mellan Vimmerby och Västervik, så vore dess rätta plats vid Blackstad, där vägarna dela sig åt Locknevi, Odensvi och Hallingeberg och där avståndet till Vimmerby och Västervik vore ungefär lika".

Postmästaren i Västervik var däremot inte alls entusiastisk utan ansåg "att en poststations inrättande vid nämnde ställe ingalunda kan anses av behovet påkallad". Tongången var ungefär densamma i Vimmerby, där postmästaren inte kunde "inse någon nytta förenlig med dess inrättande". Motiveringen var "att då icke poststyrelsen lär vilja ändra postgången å linjen Västervik-Eksjö för en stations skull, korrespondenterna icke finge brev tidigare än nu, och att de finge betala dessa hit med 12 öre i stället för 3, vilket icke tyckes vara någon vinst".

Det sist citerade uttalandet bottnar i det faktum att s k lösbrev betalades med 3 öre och inte med riksporto 12 öre. Lösbrev lämnades till en passerande postförare för att befordras till den postanstalt som anlöptes närmast. Där bars brevet ut till adressaten, om det fanns lokalbrevbäring. Annars fick det hämtas vid postkontoret. Skulle brevet gå till någon annan ort och sändas med statlig postgång vidare från postanstalten, fick avsändaren betala fullt porto, 12 öre. Systemet med lågt porto för lösbrev upphörde inte förrän 1885.

Tillkomsten av poststationer vållade problem för dem som kunnat åtnjuta lösbrevsporto. De blev av med den möjligheten om en poststation inrättades på deras ort eller på en plats mellan dem och den närmast liggande fasta postanstalten. I boken "Kongaposten" berättas mera om detta i ett fall som gällde missnöjda kunder efter att poststationen i Tingsryd hade öppnats. Samma förhållande påtalades kort tid efter att den blekingska poststationen Lyckeby hade öppnats, medan problemet däremot inte uppstod i Tving där en poststation öppnades den 1 oktober 1863. Tving låg nämligen inte vid en redan befintlig postlinje och dess invånare hade inte blivit "bortskämda" med den låga avgiften för lösbrev till Karlskrona, såvida de inte själva eller genom bud valt att färdas till en plats där en postförare passerade.

Postmästaren i Vimmerby läste framställningen noga, innan han avgav sitt remissyttrande och påpekade att av de 20 sökandena hade fem sin post i Vimmerby, sex i Västervik och nio i Gamleby. Framställningen fick motvind och sedan landshövdingen i Kalmar funnit sig "sakna skäl att tillstyrka bifall till ansökningen" beslöt poststyrelsen den 18 juni 1868 att frågan skulle förfalla tills vidare.

Mindre än sex år senare fick Hallingebergs socken ändå en poststation. Det var med 1874 års ingång då postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen i bl a Småland. Kronolänsman G M Bökelundh blev föreståndare för en poststation i Spånga med 200 kr i årsarvode, inklusive ersättning för skjuts av posten tre gånger i veckan den dryga halvmilen från Hummelstad vid postvägen mellan Västervik och Vimmerby.

Här finner vi ett exempel på hur man inte alltid tänkte tillräckligt långt i den stora brådska som föregick beslut om hur posten skulle organiseras med 1874 års ingång. Vad som inte förutsågs i detta fall speglas i ett brev till poststyrelsen från poststationsföreståndare Bökelundh den 12 november 1874. Brevet började på följande sätt:

"Då jag i december månad 1873 åtog mig att förestå Spånga poststation samt ansvara för postens fortskaffande medelst gångbud häremellan och Hummelstad invid postlinjen Västervik - Vimmerby - Mariannelund, föreskrevs såsom villkor, att posten skulle föras '3 gånger i veckan fram och åter', men det visade sig snart att postbefordringen häremellan och Hummelstad i stället för bestämda 3 gånger måste verkställas sex gånger fram och åter varje vecka till följd därav att posten från Västervik till Vimmerby passerat Hummelstad nätterna till söndagar, tisdagar och torsdagar samt posten från Vimmerby till Västervik gått förbi Hummelstad nätterna till måndagar, onsdagar och lördagar"

Bökelundh önskade nu högre ersättning, inte bara för att hans postbud till Hummelstad kostade mera utan också för att han ansåg att hans eget arbete som poststationsföreståndare var underbetalt. Då begärde poststyrelsen in uppgifter från postmästaren i Västervik om hur stor omsättningen var vid Spånga poststation. Den visade sig vara stor nog för att motivera att poststationen bibehölls och ett nytt kontrakt tecknades med Bökelundh. Först när han fick detta för underskrift observerade han att postföringen skulle fullgöras av honom själv eller "genom annan fullväxt och i övrigt pålitlig mansperson". Han hade inte kalkylerat med att bekosta ett biträde med så mycket att det skulle räcka för betalning åt ett manligt postbud. Då detta fall belyser hur dåligt den kvinnliga arbetskraften betalades på den tiden, finner jag det lämpligt att här lämna utrymme för citat av en god del av Bökelundhs brev till poststyrelsen den 31 december 1874:

"Jag antog att därtill, likasom hittills finge användas den medelålders kvinna, som alltsedan 1865 inom Hallingebergs socken fortskaffat de flesta poster, och beräknades ersättningen därför endast till 48 öre för postens bärande fram och åter en mil samt uppehåll över natt i Hummelstad. En fullväxt mansperson åtog sig säkerligen ej detta besvär för mindre än dubbla beloppet, enär ett kärldagsverke här i orten under största delen av året nu mera gäller 1 rdr 75 öre ända till 2 rdr. Och skulle nattvak i förening med dagssinkan i och för forslingen göra för stort ingrepp i det reelare dagsarbetet, vilket under sådant fall måste stå tillbaka. Den person som åtager sig postföringen, måste däråt uteslutande ägna sin tid och krafter".

Bökelundh avslutade sitt brev med att begära "att postbäringen finge hädanefter, liksom hittills, bestridas av fullt pålitlig kvinnsperson, eller om detta ej kan tillåtas, avlöningen så höjes att fullväxt och pålitlig mansperson må kunna därtill anskaffas". Poststyrelsen valde det senare alternativet.

Ett år senare möter vi uppgifter om poststationen i Spånga i ett helt annat ärende. Poststyrelsen gav den 27 september 1875 ut ett cirkulär i vilket uppgifter begärdes från postförvaltarna om storleken av frimärksförsäljning vid de små poststationerna. Det visade sig då att omsättningen var tillräcklig i Spånga för att postmästaren i Västervik skulle kunna motivera dess bibehållande. Han förstärkte skälen med att det inom Spånga postområde fanns länsman, landsfiskal, fjärdingsman och affärsmän.

En helt annan aspekt på poststationen lade postmästare J A Schönbeck i Kalmar, sedan han på poststyrelsens uppdrag inspekterat postföringslinjer och lantbrevbäringslinjer inom länet. Poststationen i Spånga hade den 1 juli 1877 namnändrats till Hallingeberg och därmed fått socknens namn. Schönbeck skrev bl a följande till poststyrelsen den 6 september 1878:

"Beträffande linjen Hummelstad-Hallingeberg så befinnes den i Spånga förlagda poststationen hava ett olämpligt läge. Spånga ligger i enå ändan av Hallingebergs socken på ett avstånd av omkring en mil från socknens andra ända, omkring tre tiondels mil från kyrkan och 0,3 mil från Hummelstad, omgivet av få eller inga korrespondenter, och synes det som poststationen erhållit sitt läge huvudsakligen till förmån för ortens kronolänsman".

Postmästarens följaktliga förslag att flytta poststatio-

nen till kyrkans närhet blev naturligtvis föremål för en remiss från poststyrelsen. Kronolänsman Bökelundh yttrade själv bl a följande den 17 december 1878:

"Herr Schönbecks uppgifter bära vittne om ett lösligt och ofullständigt undersökande av den fråga, vari han föreslår ändring och förbättring. Det är därför icke underligt, om hans uppgifter äro till största delen sanningslösa. Han säger nämligen, att Spånga är omgivet av få eller inga korrespondenter. Spånga är just omgivet av de allra flesta korrespondenterna inom socknen av de stora, folkrika byarna Stora och Lilla Spånga, Dröppstad, Kälkestad, Mjöltoorp, Bromåla, Hummelstad, Brotoorp, Elmarsrum, Skaftekulla och Hult, varemot närmast norr om Hallingeberg ligga byarna Skälhem med 3 torftiga bönder och på ett avstånd av något över 0,3 mil Uddetorp med en hemmansägare och på 0,2 mils avstånd Hjortstad med en brukare utan tidning och korrespondens och på 0,3 mils avstånd Rispetorp med en ägare utan tidning och dito, Hunsala och Smitterstad med några bönder och på 0,4 mils avstånd samt slutligen Stenserum på 0,8 mils avstånd. Av under året vid stationen rekvirerade tidningar gå till Hallingebergs by och norr därom belägna ställen 17 exemplar, varemot till korrespondenter omkring Spånga i förut uppräknade byar utdelas 41 exemplar."

Med andra starka argument sköt Bökelundh postmästarens förslag i sank. Kronofogde Robach fann inte "något verkligt behov påkalla flyttning av Hallingebergs poststation" och landskansliet i Kalmar ansåg "sig ej böra understödja förslaget om samma stations förflyttande". Det var lätt för poststyrelsem att vid föredragningen den 2 januari 1879 anse frågan "ej f n böra föranleda vidare åtgärd".

Det skulle dröja mer än sju år innan frågan aktualiserades på nytt. Den gången berodde det på att Bökelundh själv begärde sitt entledigande från den 1 juli 1886. Nu antogs folkskolläraren Carl Johan Carlstedt till föreståndare och poststationen flyttades till kyrkans närhet. År 1912 tog Josef Paulinus Carlstedt över och år 1919 Ingeborg Carlstedt.

Försök 1916 och 1923 att namnändra poststationen i Hallingeberg på grund av sorteringsförväxling med Helsingborg strandade. Initiativen togs inte från Hallingeberg utan av postmästaren och kunder i Helsingborg, men framställningen var dåligt underbyggd.

Poststationen fortsatte inom släkten Carlstedt ännu en generation genom föreståndaren Carl Olof Carlstedt (1936-1945). Den 1 november 1945 blev Gunnar Carlsson poststa-

tionsföreståndare. Han hade varit lantbrevbärare på linjen Hallingeberg-Smitterstad under två år. När poststationen drogs in den 30 april 1961, blev han åter lantbrevbärare, nu på den linje som med utgång från Blackstad betjänade såväl de gamla lantbrevbäringskunderna som de direktbetjänade hushållen.

Kårby (Törnsfalls socken)

Poststation 1874-01-01--1879-12-31

På postvägen mellan Vimmerby och Västervik fanns ett posthemman i Kårby. Posthistorikern Teodor Holm nämner det i sin enastående samling excerpter på grund av en tvist år 1748 mellan två svågrar, Olof Månsson och Hans Andersson, om äganderätten.

I planerna för hur postnätet skulle organiseras, när postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen med 1874 års ingång fanns ett beslut om att inrätta en poststation i Kårby. Gästgivaren A G Lind blev föreståndare med 100 kr i årsarvode. Postväskor utväxlades i Kårby av diligensföraren på linjen Vimmerby-Västervik. Linjen ändrades senare under 1874 att utgå från Mariannelund, varigenom man kunde vinna något snabbare postföring på grund av tillkomsten av järnvägen mellan Nässjö och Hultsfred. Dessutom kunde därmed också inrättas en mera praktisk befordran av posten till den nya poststationen i Rumskulla.

Lind var inte nöjd med sin ersättning från postverket och begärde i ett brev den 8 december 1874 att få den höjd till 300 kr per år. Rörelsen var obetydlig och poststyrelsen gick bara med på höjning till 150 kr.

En av poststyrelsen i september 1875 initierad undersökning av lönsamheten för de minsta poststationerna visade att uppbörden under åren 1874-1875 sammanlagt stannade vid 124 kr i Kårby. Såväl kronofogden som postmästaren i Västervik förordade indragning av poststationen. Däremot ansåg landskansliet i ett yttrande den 29 maj 1877 "att berörde station, den enda i socknen, svårligen kan umbäras därest icke sådan anstalt varder samtidigt fogad, att postutväxlingen mellan kronolänsmannen och Törnsfalls

sockens fjärdingsman kan besörjas på något annat sätt, som icke medför särskild utgift för den ene eller andre av dem".

Med indragningen fick anstå tills man kunde organisera lämplig lantbrevbäring. Ett annat skäl för att vänta med indragningen redovisades också av postmästaren i Västervik den 15 juni 1877 i ett brev till poststyrelsen:

"Med fästat avseende på de inom orten under byggnad varande järnvägars fullbordan, då järnvägsstation, enligt inhämtad uppgift skall förläggas inom Törnsfalls socken, antagligen Almvik, samt dessa järnvägars blivande inverkan å postföringen från och till en stor del av under postkontoret lydande poststationer, får postkontoret värdsamt underställa Kungl. Styrelsens prövning, huruvida icke frågan om Kårbys indragning må anstå intill dess förenade järnvägars fortskridande kunna lämna ledning för omreglering såväl av postföring som poststationer inom Västerviks postområde".

Frågan löstes och poststationen i Almvik öppnades den 15 september 1879. Poststationen i Kårby fick därefter en kort nådatid och drogs in med utgången av år 1879, sedan gästgivare Lind blivit uppsagd med tre månaders varsel.

Locknevi

Poststation 1874-01-01--1956-06-30

Till föreståndare för den poststation som öppnades i Locknevi den 1 januari 1874 när postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen, antogs skolläraren Carl August Enstam. För postföring två gånger i veckan på den omkring en mil långa sträckan mellan Blackstad och Locknevi skulle enligt ett kontrakt skolläraren P G L Rosander ansvara. Han var föreståndare för den samtidigt inrättade poststationen i Blackstad.

Som svar på poststyrelsens undersökning om indragning av olönsamma poststationer skrev postmästare Ludvig Strålenhielm i Västervik den 8 februari 1876 följande om Locknevi "Med kronofjärdingsman, pastorsämbetet samt flera egendomar inom området bör Locknevi, i betraktande av kommunens avskilda läge, 7/8 mil från Blackstads poststation, varigenom postväska alltid måst begagnas emellan Blackstad och Locknevi, bibehållas."

Ett nytt ifrågasättande om det var motiverat att bibehålla poststationen gjordes i samband med planerna att införa lantbrevbäring. Frågan behandlades på en extra kommunalstämma den 9 december 1877. Ur protokollets andra paragraf hämtas följande utdrag:

"Poststationens bibehållande anser stämman sig hava allt skäl föreslå, under förhoppning att den ej måtte indragas; då, enligt vad bifogade redogörelse av postförvaltaren tydligen visas att den bär sig och således ej förorsakar Kungl. Postverket någon förlust, utan tvärtom inkomst, ehuru ännu ringa, men som med visshet, ärligen i någon mån kommer att ökas".

Kronofogde Robach instämde med kommunalstämman och fick stöd från länsstyrelsen, "så mycket hellre som stationens indragande skulle, enär fjärdingsmanstjänsten inom socknen är ambulatorisk, medföra svårighet i avseende på fjärdingsmannens brevtväxling i tjänsteärenden". Det var oftast i första hand kronobetjäningens behov av postgång som kunde bidra till att indragningshotade poststationer fick behållas. Ett villkor i detta fall var emellertid att poststationsföreståndare Enstam gick med på att sänka årsarvodet från 150 till 100 kr.

Med detta belopp nöjde sig Enstam länge. Den 14 januari 1893 skrev han emellertid till poststyrelsen och begärde att få det höjt till 175 kr. Postinspektör Wennström i Norrköping ansåg i sitt remissyttrande att framställningen inte skulle föranleda till någon åtgärd "då kontraktet i fråga icke blivit uppsagt". Enstam skrev på nytt den 30 mars 1893 och sade då upp sitt kontrakt av den 8 mars 1878. Efter ackorderande förklarade Enstam sig nu nöjd med att årsarvodet höjdes till 150 kr. Ett personligt tilläggsarvode på 100 kr om året tillkom med 1906 års början, men av det fick han inte glädje så länge. Han avled den 3 november 1907 och ny föreståndare med 150 kr (utan tilläggsarvode) blev fröken Signe Kristina Karolina Enstam. Hon kom att handha poststation längre än företrädaren och fick 1938 ta emot guldmedaljen för nit och redlighet i rikets tjänst. Efter hennes död övertog Arvid Nilsson poststationen den 1 oktober 1944. Han hade dessförinnan varit poststationsföreståndare i Torngård, Ottenby och Kastlösa. Även han upplevde att få medaljen för nit och redlighet. När han avgick, 65 år gammal, den 1 juli 1956, drogs poststationen in.

Odensviholm

Poststation 1874-01-01--1967-08-31

I Odensviholm höll man sig med en lösväska för postgången till och från Gamleby. Den skickades med postföraren på linjen Kisa-Horn-Hycklinge-Gamleby, vilken hade öppnats den 1 november 1872 i enlighet med ett kungligt brev den 29 juni samma år.

Med kronobrevbäringens upphörande inrättades en poststation med namnet Odensviholm vid 1874 års ingång och lösväskan kunde avvecklas. Då Odensvi sockens poststation fick suffixet -holm, var risken för förväxling med den västmanländska poststationen Odensvi eliminerad. Den poststationen inrättades samtidigt.

Inspektoren C J Pettersson blev antagen till poststationsföreståndare med 100 kronor i årsarvode. Efter uppsägning på grund av för låg ersättning fick han den höjd till 175 kronor sedan kronoläsnamnen Bökelundh på Spånga länsmanskontor meddelat "att varken vid Odensviholm eller utmed postvägen i närheten därav finnes någon lämplig person utom inspektor C J Pettersson, att föreslå till poststationsföreståndare i Odensvi församling".

Vid Odensvi kyrka fanns visserligen barnmorskan Hilda Baalach, som hade förklarat sig villig att sköta en poststation för 150 kronor om året. Vid prövningen av detta anbud befanns det emellertid att hennes yrke inte medgav tillräcklig stabilitet för att sköta poststationen oavbrutet. Dessutom låg hennes bostad vid kyrkan, 1/8 mil från postlinjen Gamleby - Horn, och skulle således förorsaka en avväg, om än så liten, för postskjutsen.

Petterssons uppdrag som poststationsföreståndare upphörde ändå på hösten 1877 och under en kortare period var trädgårdsmästaren A B Andersson ordinarie föreståndare. Redan i mars 1878 tecknades emellertid kontrakt med förre skolläraren Sven Johan Pettersson, nu med 150 kr i årsarvode. Han avled i januari 1895. Han efterträddes av Emma Nilsson som blev kvar till sin död i januari 1928. Därefter ansvarade Elsa E Rosén för poststationen till och med 1944. Elsa Stenberg tog över med 1945 års ingång. Efter hennes

pensionering hölls befattningen vakant i augusti 1967, då arbetet fullgjordes av Ingegärd Andersson. Poststationen ersattes den 1 september 1967 med lantbrevbäring från Gamleby. Poststationen fanns under dess sista tio år i fastigheten Lövik. Efter flyttningen från Odensviholm hade den funnits på två andra fastigheter.

Västrum

Poststation 1874-01-01--1878-07-31
1897-12-01--1950-04-30

Med 100 kronor i årsarvode utsågs änkefru Emelie Blohmberg till föreståndare för den poststation som med namnet Westrum öppnades den 1 januari 1874, när ansvaret för kronobrevbäringen i Småland övertogs av postverket. Postväskan till Västrum fördes enligt ett kontrakt med fanjunkaren W Rydberg till fots från Lund vid postföringslinjen Västervik-Oskarshamn. Kontraktet gav "ersättning för 75 öre milen, beräknad dock endast för postens befordran i ena riktningen med skyldighet för entreprenören att i motsatt riktning fortskaffa posten utan särskild gottgörelse".

På grund av särskilda omständigheter medgavs en förhöjning av fru Blohmbergs årslön till 150 kronor genom poststyrelsens beslut den 27 april 1875. Det var oväntat, eftersom Västrum hörde till de olönsamma poststationer som snart nog blev föremål för särskild undersökning. I Västrum fick man dock behålla poststationen till dess att lantbrevbäring infördes. En av motiveringarna till att indragningen inte blev av tidigare, finner vi i ett brev från postmästare Ludvig Strålenhielm i Västervik till poststyrelsen den 8 februari 1876 som svar på en föreskrift i ett cirkulär den 27 september 1875 om undersökning av olönsamma poststationer:

"Ehuru med ringa portouppbörd har denna poststation inom området pastorsämbete och kronofjärdingsman och ligger avsidet 1 1/4 mil från Gladhammars poststation. Westrums poststation torde böra bibehållas".

Med augusti månads ingång 1878 inrättades en lantbrevbäringslinje från Gladhammar till Västrum med O J Petersson som kontraktsanställd. I november övertogs kontraktet av Jöns Peter Peterson i Gladhammar. Fru Blohmberg blev

kommunombud med uppgift att vara den förmedlande länken mellan lantbrevbäraren och de sockenbor som han inte kunde komma i kontakt med. För den sysslan utgick ingen ersättning från postverket.

Naturligtvis saknade man poststationen i Västrum. Det kom till synes upprepade gånger, t ex vid en extra kommunalstämma i sockenstugan den 14 maj 1886. Man framhöll i detta sammanhang att lantbrevbäringen bara fullgjordes med två turer i veckan och att anknytningen till det omgivande postnätet inte var anpassad till lantbrevbärarens tidtabell. Den följande undersökningen ledde till att lantbrevbäringen Gladhammar - Västrum drogs in och i stället inrättades en lantbrevbäring mellan Verkeback och Västrum med tre veckoturer. Arbetaren Johan Petter August Pihl i Verkeback blev antagen till lantbrevbärare på den nya linjen som inrättades med 1887 års ingång.

Det var en förbättring men önskan om att en poststation skulle inrättas på nytt i Västrum växte sig allt starkare. Efter ett misslyckat försök 1891 uppvaktade sex år senare en delegation från orten postmästaren i Västervik och i den följande utredningen framkom bland annat att missnöje funnits med lantbrevbäraren i fråga om hans villighet att sälja frimärken. Postmästare Knut O F Elmquist tillstyrkte i ett brev till postinspektionen i östra distriktet den 14 september 1897 att en poststation skulle inrättas vid Västrums kyrka. Ärendet fördes vidare till poststyrelsen som beslöt att poststationen skulle inrättas den 1 december 1897 med bibehållande av lantbrevbäringslinjen. Till föreståndare antogs skogvaktaren August Ferdinand Thorén med 75 kr i årsarvode. När denne fick anställning som förvaltare vid Råppe sågverk antogs i augusti 1899 handlanden Carl Danielsson till ny föreståndare. Därefter har följande personer innehaft befattningen Abraham Oscar Lindgren (1902-1914), John H A Hall (1914-1915), Axel Gottfrid Jansson (1915-1927), Hanna Julia Fredrik Jansson (1927-1933), Selma Martina Svensson (1933-1948) och Ingrid Karin Maria Thunblad (1948-1950). Poststationen ersattes vid maj månads ingång 1950 med lantbrevbäring i kombination med ett postombud i vars datumstämpel graverades VERKEBÄCK POB 1. Postombudet avvecklades den 30 september 1962.

Almvik

Poststation 1879-09-15--1964-10-30

En framställning redan 1866 om att inrätta en poststation i Almvik var resultatlös (Poststyrelsens kanslibyrå, diarienummer 1866:612). Ett bifall skulle ändå bara ha belastat postverkets utgifter med det lilla årsarvode till poststationsföreståndaren, eftersom Almvik låg utmed den redan befintliga diligenslinjen mellan Västervik och Norrköping. Men inte ens när kronobrevbäringen upphörde i Småland med 1874 års ingång fick Almvik någon egen poststation. Det var först med järnvägens tillkomst som det lossnade, så att säga.

En förenad post- och järnvägsstation inrättades sålunda den 15 september 1879 med stationsmästaren Edvard August Kant som ansvarig för postgöromålen. När han slutade övertogs ansvaret tills vidare av kontorsbiträdet M Jakobsson den 1 november 1898. Ny ordinarie stationsmästare blev i oktober 1902 Gustaf Adolf Lundqvist.

Mellan Almvik och Vimmerby inrättades en postföringslinje där på en knappt tilltagen körtid kärra skulle användas med en förspänd häst. Besvärliga vägförhållanden och tillstötande oväder bidrog alltsom oftast till att fastställda tider inte kunde hållas och till att entreprenörerna ibland måste använda två hästar. Förseningar och oregelbundenhet antecknades på det postpass som medföljde posten. Andra orsaker än de nämnda kunde bidra till försening, något som t ex framgår av här citerade förklaring av skjutsentreprenören L J Anderssons brev den 18 augusti 1902:

"Uppfordrad att avgiva förklaring till anledningen av postens försenande den 14 dennes får jag härmed förklara: att postdrängen, som i rusigt tillstånd kom till Blackstad från Almvik, under svordomar bokstavligen kastade selen av den av honom under resan använda hästen, tog denna häst med sig hem till mitt stall, utan att fråga efter vare sig posten eller den vid poststationen väntande hästen, som skulle draga posten från Blackstad till Vimmerby. Innan jag, som samma dag hade ekonomisk besiktning å Lörstad boställe, hann anskaffa annan postkörare, gick en tid av något över 1½ timma. Orsaken till postens försenande kan således icke tillskrivas mig utan drängen".

Gustaf Adolf Lundqvist blev kvar vid sin dubbla syssla som post- och järnvägsman i Almvik till och med 1919. Därefter har följande järnvägsanställda ansvarat för postservice i Almvik: Jean Vilhelm Janson (1920-1930), John Harald Olsson (1930-1938), Axel Konrad Andersson (1938-1947), K G H Zeijlon (1947-1956), Gösta Evert Andersson (1956-1960), Sölve Per Olof Johansson (1960-1964) och Valdy Maria Johansson (1964). Poststationen drogs in med oktober månads utgång 1964.

Blekhem - magnet för generalpostdirektör

Inte långt från Almvik i Törnsfall socken ligger Blekhems herrgård. Dåvarande sekreteraren i poststyrelsen Adolf Wilhelm Roos, sedermera den kanske mest framgångsrike reformatorn av svenskt postväsende, hämtade från Blekhem sin hustru Sophie Maria Nordenfalk. De blev föräldrar till Anna Maria Roos. Hon var visserligen själv Stockholmsflicka men hon bodde ofta på somrarna hos sin mormor Maria Nordenfalk. Hennes böcker för småskolan, "Sörgården" och "I Önnemo" har inspirerats av vistelserna där. Herrgården Kålåker i Blekhems närhet anses vara förebilden för Sörgården. I Postfolkets årsbok 1990 har jag i en uppsats recenserat boken "Anna Maria Roos - inte bara Sörgården", utgiven på Rabén & Sjögrens förlag. Den uppsatsen, eller ännu hellre Ingegerd Lindströms bok med den angivna titeln rekommenderas för dem som vill fördjupa sig i levandsödet för den omtalade författarinnan, en bok som också pekar på fadern-postchefens inflytande eller kanske också arvsegen-skaper.

Poststation 1879-11-16--1961-04-30

Jenny

Även om järnvägen från Norsholm till Västervik passerade Jenny inrättades inte någon förenad post- och järnvägsstation där förrän posttrafiken började på linjen till Hultsfred, d v s den 16 november 1879. Då blev stinsen Fredrik Borg ansvarig för postservice i Jenny med 180 kronor i årligt arvode för denna del av sysslan.

Hans efterträdare 1886, Carl Vilhelm Andersson fick samma ersättning, när han tog över. Med efter hand justering av arvodet ansvarade följande järnvägsmän för posten i Jenny: Gustaf Herman Krantz (1905-1912), David Konrad Larsson (1912-1921), Carl Elis Sund (vikarie 1921), Alfred Albin Sund (1922-1941), Karl Uno Ahlström (1942-1946), Karl Filip Carlsson (1946-1955), Rolf Axel Lennart Johansson (1955-1959) och Sven Arne Olsson (1959-1961). Poststationen drogs in den 30 april 1961.

Poststation 1879-11-16--1965-04-30

Verkeback

Den förenade post- och järnvägsstationen i Verkeback öppnades den 16 november 1879 med stinsen Wilhelm Cederlund som föreståndare. Hans årsarvode var till en början 180 kronor men höjdes efter framställning till 300 kronor i september 1881. Efter honom har följande järnvägsanställda ansvarat för posten i Verkeback:

Peter Andersson (1886-1919), Axel Sigfrid Björkman (1919-1941), Eric Ragnar Svensson med Lars Agne Henrik Johnsson som vikarie (1941-1946) och Yngve Vilhelm Embring (1946-1965). Poststationen ersattes med lantbrevbäring med maj månads ingång 1965.

Från Verkeback utgick lantbrevbäring med postföring till Västrum. När kommunalstämman i Västrum den 27 december 1904 begärde att få turantalet utökat från tre till fem per vecka medgav poststyrelsen efter postinspektionens utredning fyra veckoturer. Bland den tidens lantbrevbärare kan nämnas skomakaren Lars Otto Jonsson i Verkeback och torparen Karl Johan Oskar Gustafsson, Trädgårdstorp i Gladhammars socken. Deras ersättning för lantbrevbäringen var på den tiden två kronor för var tur fram och åter mellan Verkeback och Västrum.

Fårhult

Poststation 1879-11-16--1962-09-30

Det var inte så länge som den förste stinsen i Fårhult, O F Nilsson, också fick ge samhället postservice. Han trädde till den 16 november 1879 när posttrafiken började på järnvägen och avlöstes redan i maj 1881 av Halfdan Ragnar Hallén, som fick en desto längre tjänstetid på platsen (1881-1923).

Postmyndigheterna följde uppmärksamt utvecklingen vid poststationerna. I ett brev till poststyrelsen den 12 juli 1912 anmälde postdirektören i Linköping att "uppbörden vid poststationerna i Blägda, Eksund och Fårhult under de senare åren sjunkit i så avsevärd mån, att densamma understiger den årliga ersättningen för resp. poststationers skötande."

I Fårhult var uppbörden 1911 kr 384:98, medan poststationsföreståndarens arvoden sammanlagt uppgick till 500 kr inklusive biträdesanslag och provisionsersättning. Postdirektionen skrev vidare bl a följande: "Beträffande poststationen i Fårhult har upplysts, att uppbörden minskat därigenom, att å Gladhammars poststation inköpta frankotecken tillhandahölls i en handelsbod i Fårhult. Poststationsföreståndaren i Gladhammar har i anledning härav uppmärksamgjorts på att han ej äger rätt att utom poststationslokalen avyttra eller på grund av till äventyrs skeende rekvisition med post försända frimärken till korrespondent, vilkens postutväxling ombesörjes av annan postanstalt. Posten till Gladhammar går nu över Fårhult, och då någon förändring härutinnan ej lämpligen synes kunna vidtagas, kan indragning av poststationen i Fårhult ej ifrågasättas."

Poststationen i Fårhult räddades från indragning den gången. Det gjorde också poststationen i Blägda, trots att postdirektören i den nyssnämnda skrivelsen hemställde om dess indragning.

Efter Halfdan Ragnar Halléns 42 år långa tjänstetid ansvarade följande järnvägsanställda för posten i Fårhult: Adolf Herman Hall (1923-1934), Elin Matilda Hall (1934-1935), Ingrid Karolina Svensson (1935-1940), Johanna Margareta Svensson (1940-1942), Signe Linnéa Gustafsson (1942-1945) och Sara Viola Pettersson (1945-1962).

Med utgången av september 1962 drogs poststation in. Samma öde rönt då poststationen i Gladhammar. Posten till båda orterna expedierades därefter från Gunnebobruk, vars poststation samtidigt stathöjdes till postexpedition.

Hjorted

Poststation 1879-11-16--1963-05-31
Namn Hjorted 1879-11-16--1889-12-31

Hjorteds församling fick inte någon poststation i kyrkbyn när kronobrevbäringen övertogs av postverket i Småland 1874. Det skulle dröja ända till 1890 års ingång innan en sådan öppnades vid kyrkan.

Då fanns det redan tre poststationer inom socknen, en med namnet Falsterbobruk som öppnats den 1 januari 1874 och som hetat Hjorthed fram till den 15 november 1879, en med namnet Hjorted, som öppnats vid järnvägsstationen den 16 november 1879 samt en med namnet Totebo som öppnats vid järnvägsstationen i Totebo den 16 november 1879.

En följd av att en poststation öppnades vid Hjorteds kyrka blev att den förenade post- och järnvägsstationen fick ändra namn från Hjorted till Hjorteds station med 1890 års ingång. Om tillkomsten av och något av utvecklingen för poststationen med namnet Hjorthed berättas i avsnittet om Falsterbobruk och om poststationen med Totebo berättas i avsnittet efter detta. Här följer uppgifter om utvecklingen för poststationen vid Hjorteds kyrka.

Redan 1883 hade man i brev till poststyrelsen understrukt behovet av en poststation i kyrbyn. Men något intresse för frågan visade postmyndigheterna varken då eller vid ett försök tre år senare. Inte förrän det kom ett brev i april 1888, undertecknat av ett stort antal personer i kyrkbyn med gästgivaren Nils Nilsson, fjärdingsmannen P W Petersson och byggmästaren A J Ljungqvist som några av de tongivande, hände något för befolkningen positivt. I framställningen tryckte petitionärerna bl a på att det i kyrkbyn fanns sparbank, folkskola och dövtumsinstitut m m och föreslog att skolläraren J P Wallin skulle bli föreståndare för den önskade poststationen.

Under remissbehandlingen ansåg poststationsföreståndare J O Ståhl i Falsterbobruk att det inte var något större

behov av den önskade poststationen, då postföraren under varje resa mellan Fårhult och Hjorteds lämnade och hämtade post vid Hjorteds institut. Ståhl var uppenbarligen orolig för att hans egen poststation skulle dras in vid eventuellt bifall till framställningen och tillade att indragningen av Falsterbobruks poststation skulle medföra att "rätt många personer därigenom skulle få det obekvämt med post. Ett större sågverk med en personal av omkring 150 man är anlagt vid egendomen Blankaholm". (Blankaholm fick senare en egen poststation i december 1895).

Föreståndaren vid den förenade post- och järnvägsstationen Hjorteds kunde i sitt remissvar inte inse något större behov av en poststation vid kyrkan "såvida icke daglig postföring mellan Hjorteds poststation och Hjorteds kyrka inrättas, alldenstund numera såväl kyrkoherden, kyrkan, dövsstumsinstitutet, sparbanken och övriga inrättningar, jämte alla de personer som underskrivit bilagda begäran gemensamt begagnar den lösväska, som dövsstumsinstitutet håller här".

Det dröjde till den 18 februari 1889 innan postinspektören avgav sitt yttrande. Det omfattar fem folisidor och avslutas med konstaterandet att huvudsyftet med den då föreliggande och tidigare ansökningar tycktes ha varit "att bereda skolläraren Wallin inkomst såsom poststationsföreståndare".

Poststyrelsen sågade emellertid inte av ärendet på den grund utan expedierade ett brev med samtliga handlingar i ärendet till länsstyrelsen i Kalmar den 26 februari 1889. Sedan landskansliet låtit länsman och kronofogde uttala sig, avgavs ett svar till poststyrelsen den 8 juli 1889 med den uttalade åsikten "att det vore önskligt att en ny poststation bleve inrättad i närheten av Hjorteds kyrka". Länsstyrelsen ansåg sig i samma andetag "sakna anledning att för närvarande föreslå ändring av övriga inom Hjorteds socken befintliga poststationer".

Wallin antogs till föreståndare för den nya poststation som med namnet Hjorteds öppnades vid kyrkan med 1890 års ingång. Samtidigt döptes den förenade poststationen om till Hjorteds station.

Verksamheten följdes upp noga och den 17 augusti 1891 skrev postinspektionen till poststyrelsen efter redovisade statistiska uppgifter bl a följande:

"Såsom härav synes har den under benämning Hjorteds vid Hjorteds kyrka i verksamhet varande poststationen, vars föreståndare åtnjuter allenast 50 kronor i årligt arvode och varest frimärksförsäljningen hittills varit jämförelsevis betydande, i ej ringa mån inverkat på rörelsen och uppbörden vid poststationen Hjorteds station, vars föreståndare uppbär 300 kronor i årsarvode, men föga minskat posttrafiken vid Falsterbobruks poststation, till vars föreståndare utgår arvode med 120 kr om året.

Då Kungl. Postverkets inkomster från poststationerna i Hjorteds, Falsterbobruk och Gladhammar, vars föreståndare uppbär 250 kronor i årligt arvode, förlidet år uppgått till sammanlagt 2675 kronor 84 öre, under det att utgifterna i och för dessa poststationers verksamhet samtidigt belöpt sig inalles till 1025 kronor 28 öre, därav 605 kronor 28 öre utgör kostnaden för postföringen tre dagar i veckan å linjen Fårhult-Hjorteds station, torde indragning av någon av dessa poststationer eller inskränkning till färre turer i veckan av sagda postföring icke för närvarande böra ifrågakomma".

Det var alltså ett förhållandevis lönsamt område och poststyrelsen kunde konstatera av postinspektionens brev att det inte varit någon felaktig satsning att också inrätta en poststation vid Hjorteds kyrka, även om vinstmarginalen skulle ha blivit större utan en sådan. Det skulle i så fall ha gått ut över servicen till församlingens invånare totalt sett.

J P Wallin fick sitt arvode höjt från 50 till 100 kronor efter framställning i mars 1892. Hans nästa försök till löneförhöjning daterades den 10 mars 1896 och innehöll en villkorlig uppsägning om han inte kunde få 300 kronor om året "i likhet med arvodet vid Hjorteds station, där det är mycket mindre post än här vid kyrkan". Då befattningen ledigförklarades från predikstolen, ändrade sig Wallin och erbjöd sig att fortsätta som föreståndare mot 150 kronor i årsarvode. Ett nytt försök till höjning genom brev den 6 juni till poststyrelsen lyckades bättre. Med ytterligare förbättringar behöll Wallin befattningen till 1914 års utgång, då han 77 år gammal lämnade över rodret till Ida Sofia Wallin. Hon blev också gammal i gården. Hennes efterträdare blev från november 1948 Randolph Nyman, som 13 år senare fick uppleva att poststationen statushöjdes till en s k postexpedition. Han behöll chefskapet, nu med titeln stationsmästare.

Med 1976 års omorganisation av postverket fick postexpeditionen beteckningen "lokalpostkontor" och från 1986

blott postkontor. Marianne Johansson tillträdde som chef 1978. I ökande konkurrens på betalningsmarknaden var postkontoret inte bärkraftigt i längden utan drogs in den 21 november 1994.

Om järnvägspoststationen med namnet Hjorteds station berättas i posthistorisk skrift 126. Här kan kort nämnas att den öppnades den 16 november 1879 med Carl Söderberg som föreståndare. I mars 1903 tog Carl Ferdinand Forslind över och var i tjänst under 19 år. Därefter har följande järnvägsanställda ansvarat för postservice i stationssamhället och för att de s k sidoposterna fungerat, d v s landsvägspostföringar till de orter, vars postsäckar expedierades över Hjorteds station: Gustaf Harald Pettersson (1922-1926), Adolf August Kindgren (1926-1936), Axel Konrad Andersson (1936-1938), Anna Helene Andersson (1938-1949), Iris Viktoria Linnéa Ekelund (1949-1954) och Ingegärd Marianne Johansson (1954-1963). Poststationen ersattes med lantbrevbäring den 1 juni 1963.

Totebo

Poststation 1879-11-16--1968-05-12
Postombud 1968-05-13--1975-05-31

När posten öppnade i järnvägens stationshus i Totebo den 16 november 1879 blev stinsen Johan Wilhelm Nyström också ansvarig för samhällets postservice.

Stinsen Anders Gustaf Andrén övertog år 1889 ansvaret för postservice i Totebo. När han flyttade till Tuna 1896, blev den där tillförordnade stationsmästare Carl Ferdinand Forslind fast anställd i Totebo. Denne följdes av följande järnvägsmän med ansvar för postgöromålen: Carl Johan Larsson (1903-1914), Johan Aron Svensson (1914-1923), Gustaf Vilhelm Åstrand (1923-1949), Sven Ingvar Svensson (1950-1951), Erik Widar Eriksson (1951-1960), Gösta Evert Andersson (1960-1964) och Karl Folke Cederholm (1964-1968).

Poststationen drogs in den 12 maj 1968 i samband med att postverket gick över till en helt ny transport- och sorteringsorganisation. Kvar i stationshuset blev ett postombud vars datumstämpel gav avtrycket HJORTED POB 2. Järnvägens befäl ansvarade för postombudet, som fanns i verksamhet till och med maj 1975.

Det blev därefter omorganiserat till ett s k postställe och flyttade den 29 maj 1985 till nya lokaler mitt i samhället med en befolkning på ca 500 personer. Det hölls öppet en timma måndag-fredag och en halvtimme på lördagar. Lantbrevbäraren från Hjorted sorterade på morgnarna upp post i boxarna vid poststället, som med 1986 års ingång började kallas postkontor enligt postens nya terminologi. Tre posttjänstemän i Hjorted turades om i altemnering för att betjäna kunderna i Totebo, dit de färdades med kassan i anslutning till öppethållandetiderna.

Den 1 november 1987 var det dags för ännu en omorganisation. Postkontoret/poststället blev nu med för kunderna oförändrad service "en kassaexpedition under postkontoret i Hjorted, benämnd Kassaexpeditionen Hjorted-Totebo med postadress 590 91 HJORTED".

Mörtfors (Hjorteds socken)

Poststation 1883-10-01--1968-05-11

Lösningarna på de problem som kunde uppstå i samband med den fortsatta utbyggnaden av postnätet under andra hälften av 1800-talet blev ibland överraskande goda för berörd befolkning. Detta kan t ex sägas om tillkomsten av poststationen i Mörtfors den 1 oktober 1883.

Underståhållaren P J Bråkenhjelm och godsägaren Fagerlin gjorde tillsammans med flera andra personer en underdånig framställning till kungen om att postgången på linjen Fårhult-Ishult-Oskarshamn skulle regleras om, så att posten utgick från Hjorted eller Ankarsrum vid Västervik-Hultsfreds järnväg. Därigenom skulle postföraren kunna passera Hjorteds kyrka, Falsterbobruk, Bohults masugn, Mörtfors och Misterhults poststation.

Petitionärerna önskade att en poststation skulle inrättas i Mörtfors och var införstådda med tanken på att Gladhammars poststation skulle kunna dras in i detta sammanhang. Därvid skulle lantbrevbäringen mellan Gladhammar och Västrum ändras att utgå från Fårhult.

Regeringen begärde poststyrelsens utlåtande och efter halvtannat års handläggning med synpunkter från många berörda parter beslöt poststyrelsen att poststationen i Mörtfors skulle inrättas den 1 oktober 1883. Beskedet var

glädjande för invånarna i Gladhammars socken på så sätt att det också omfattade en bekräftelse på att deras poststation fick vara kvar.

Handlanden Claes August Molin blev föreståndare för poststationen i Mörtfors och hans årsarvode fastställdes vid en efterjustering i november 1884 till 125 kr. I mars 1892 begärde han att få detta höjt till 200 kr, eftersom större delen av arvodet uppgavs gå åt till "lokalhyra, ved och lyse". Om poststyrelsen inte ville gå med på den högre ersättningen, skulle hans framställning betraktas som en uppsägning.

När uppsägningen skulle annoteras i hans exemplar av kontraktet, befanns det ha gått förlorat vid den eldsvåda som hade drabbat poststationen den 25 september 1890. Postmästare Erik Törner i Misterhult, under vilken poststationen i Mörtfors lydde, kunde inte finna någon annan person som var lämplig till poststationsföreståndare. Efter ackorderande med Molin gick denne med på att ha kvar uppdraget mot att arvodet höjdes till 180 kr om året.

Efter postmästare Törners död byttes postkontoret i Misterhult ut mot en poststation den 1 december 1892. Molin kom i februari 1893 igen med en ny begäran om högre arvode på grund av att han ansett sig få ökade göromål. Poststationen lydde nu under postmästaren i Västervik, som fann att Molins arbetsbörda blivit större genom att antalet utväxlade postpåsar hade ökat vid den omorganisation som följde på att postkontoret i Misterhult degraderades. Där emot hade frmärksförsäljningen inte ökat i Mörtfors. Den täckte inte ens årsarvodet, men poststyrelsen gick med på att det skulle höjas.

Från juli 1908 kunde Molin inkassera 300 kr om året för sitt bestyr med posten och i juli 1911 överläts poststationen på Carl Hjalmar Molin, men blott för ett halvår. Med oförändrat årsarvode övertog handlanden Karl Johan Karlberg poststationen vid 1912 års ingång. I realiteten var det den nio år yngre hustrun Maria Elisabet (född Göthberg) som skötte postärendena och hon blev formellt antagen till föreståndare den 1 september 1926. I februari 1947 övertog Inga-Lisa Frisk poststationen och fick vara med om dess indragning den 11 maj 1968 i samband med att postverket gick över till en helt ny transport- och sorteringsorganisation.

Blankaholm

Poststation 1895-12-01--1968-05-11
Postombud 1968-05-13--1970-01-31
Namn
Blankaholm 1895-12-01--1921-12-31

Postens följsamhet till den industriella utvecklingen kan exemplifieras med tillkomsten av poststationen i Blankaholm. Konsul G E Broms i Västervik skrev den 22 augusti 1895 till poststyrelsen att behovet av en poststation vid Blankaholms sågverk i Hjorteds socken hade "länge varit kännbart för mig vid skötandet av min därstädes bedrivna sågverksrörelse". Han uppgav sig sysselsätta en arbetarkoloni som med familjer utgjorde omkring 1 200 personer.

Även för befolkningen i Blankaholms skärgård och de många som var bosatta vid Solstadströms lastageplats ansåg han att poststationen skulle vara till nytta. De skulle enligt hans åsikt befrias "från den risk de nu löpa, då de måste åt andra personer anförtro att föra deras brev till och från Falsterbo Bruks poststation, belägen 1 1/4 mil från Blankaholms sågverk".

Postmästare Knut Elmqvist i Västervik uppgav i ett brev svar till postinspektionen i östra distriktet att platsen vid Blankaholms ångsåg, dit konsul Broms på hösten 1895 skulle förlägga sitt avdelningskontor, angjordes årligen av omkring 100 fartyg.

Postinspektören tillstyrkte framställningen och uppräta- de förslagskontrakt med kassören Karl Fritiof Strömberg om att bli poststationsföreståndare. Vidare föreslog han att postskjutsentreprenören N M Sundström, som svarade för transporten mellan Hjorteds station och Falsterbobruk, skulle fullgöra postföring tre gånger i veckan mellan Falsterbobruk och den föreslagna poststationen i Blankaholm.

Poststyrelsen accepterade och den 1 december 1895 blev poststationen i Blankaholm verklighet. Karl Frihiof Strömberg avlöstes i januari 1899 av bokhållaren Axel Holmström som redan den 26 juni samma år begärde entledigande på grund av flyttning från orten. Nu anställdes kontoristen Fredrik Wennerström med samma årsersättning som företrädarna, 100 kr. Hans arbete som bokförare vid sågverksbolaget gjorde honom så engagerad att han svårligen kunde svara för posten. Efteträdaren Christian Swensson ville ha

postlönen fördubblad men tog tillbaka det kravet vid telefonkontakt med postmästaren. Formellt tillträdde han med 1903 års ingång, sedan han blivit myndig den 21 december 1902.

Det blev åter en kort föreståndareperiod, för på grund av hans flyttning till annan ort tecknades för tiden från den 1 april 1904 ett kontrakt med Carl Gustaf Adolf Hallqvist, som lyckades få årsarvodet höjt till 150 kr.

I samband med att Blankaholms sågverk flyttade sin rörelse till Heljerum övertog handlanden Carl Axel Öhlander poststationen, som flyttades till Solstadström med juli månads ingång 1910 och därmed lämnade Hjorteds socken och Tjusts härad. Det blev ett gränsfall så att säga och efter en del förvecklingar ändrades poststationens namn till Solstadström med 1922 års ingång.

Även om vi nu rör oss utanför Tjust men i Misterhults socken finner jag anledning att fullfölja uppgifterna om poststationen som ursprungligen hette Blankaholm och låg i Hjorteds socken. Carl Axel Öhlander fick trots att han var emot på det, acceptera namnet Solstadström. Han blev kvar som föreståndare till och med mars 1949, då han vid 73 års ålder lämnade över till Dagmar Johansson. Hon hade biträtt honom i affären och med postgöromål sedan 1930.

När poststationen drogs in från och med den 12 maj 1968, då postverket började tillämpa en ny transport- och sorteringsorganisation, fick Dagmar Johansson uppdraget att dels vara postombud i Solstadström och dels biträda med postnummersättning under drygt ett års tid. Från och med juni 1969 fick hon ålderspension.

Postombudet i Solstadström använde en datumstämpel med gravyren HJORTED POB 3. Andra postombud hade funnits i området. Ett inrättades den 1 januari 1938 i Blankaholm för utväxling av post med Solstadström. I dess datumstämpel stod det SOLSTADSTRÖM POB 1. Samma postombud, d v s det i Blankaholm, fick den 13 maj 1968 börja använda en ny stämpel, i vilken det var graverat HJORTED POB 1. Detta berodde på indragningen av Solstadströms poststation. Att det postombud som under en övergångstid ersatte poststationen i Solstadström fick gravyren HJORTED POB 3 i datumstämpeln hänger samman med att även poststationen i Totebo ersattes med ett postombud vid detta tillfälle. Dess datumstämpel hade gravyren HJORTED POB 2.

Hummelstad

Poststation 1897-02-02--1961-04-30

Utmed postlinjen mellan Vimmerby och Almvik låg Hummelstad. Orten blev skärningspunkt med den diligenslinje som inrättades på sträckan Mariannelund-Vimmerby-Västervik den 7 november 1874 och kom att ha betydelse som utväxlingsplats för gångposten till Hallingebergs poststation (i Spånga), när denna inrättades 1874.

Något uttalat behov av en poststation i Hummelstad kan inte spåras i handlingarna förrän i november 1896. Då skrev handlanden Oskar Bohman, understödd av en handfull personer i Frösvi och Bjärka, till poststyrelsen och begärde att få en poststation. Bohman framhöll att posttjänsten på linjen mellan Vimmerby och Almvik stannade vid Hummelstad varje resa för att lämna och ta emot lösväskor samt utväxla post med postföraren till Hallingeberg. Han underströk också svårigheten med postgången, eftersom befolkningen måste vända sig i postärenden till de sju resp elva kilometer avlägsna poststationerna i Hallingeberg och Ankarsrum.

Efter tillstyrkan av postmästarna i Vimmerby och Gamleby beslöt poststyrelsen att inrätta en poststation i Hummelstad den 1 februari 1897. Oskar Bohman blev föreståndare, till en början med 75 kr i årsarvode. Han följdes 1904 av Karl Hugo Svensson. Denne var kvar i sex år. Med 1910 års ingång tog köpmannen och bankdirektören Fredrik W Johansson över ansvaret för poststationen. Ett biträde i Johanssons affär skötte själva postarbetet. Som formellt ansvarig föreståndare antecknades år 1955 Fredrik W Johanssons son Assar. Denne fick uppleva poststationens indragning med april månads utgång 1961.

Toverum

Poststation 1900-03-01--1956-06-30

Ett långt utdraget ärende under 1899 med begäran om mera frekvent postgång utmynnade efter nära nog nio månaders

handläggning med 30 foliosidor yttranden av privatpersoner och myndigheter i att postinspektionen i östra distriktet den 16 januari 1900 fann sig

"sakna anledning att hemställa om annat avseende vid de ifrågavarande framställningarna än att Kungl. Generalpoststyrelsen behagade besluta, att poststation av första klassen med benämning "Toverum" och lydande under postkontoret i Vimmerby skall senast den 1 mars 1900 öppnas vid det i Locknevi socken, Kalmar län, invid postlinjen Vimmerby - Almvik belägna Toverums bruk, och har postinspektionen för sådant fall med bruksägaren Gustaf Adolf Boréll om bestridande av poststationsföreståndarebefattningen i Toverum upprättat det förslagskontrakt, som i två exemplar bifogas tillika med frejdbetyg för bemålde Boréll."

Detta accepterade poststyrelsen och den 1 mars 1900 tillfördes Toverum postanstaltsförteckningen. Efter Borélls död den 16 december 1922 övertog änkefru Ida Erika Emilia Boréll befattningen och efterträddes 1926 av Martina Sofia Claesson. I sitt 67:e levnadsår avgick hon den 1 juli 1954 och befattningen hölls vakant till dess att poststationen drogs in den 30 juni 1956.

Skaftet

Poststation 1913-04-01--1961-03-31

I avsnittet om Blankaholm nämns i korthet om hur handlanden Carl Axel Öhlander övertog poststationen. Han föreföll oroad av ryktet att Blankaholms sågverk ville ha en egen poststation i Helgerum, dit rörelsen flyttats. Namnfrågan för den egna poststationen föranledde honom att yttra sig i en inlaga till poststyrelsen, när sågverket hade uttalat önskan om att postnamnet Blankaholm skulle ändras till Solstadström. Följande utdrag ur ett brev från Blankaholms Sågverks AB i juli 1910 får ge en summarisk bild av situationen:

"Vi hava tänkt att en daglig postförbindelse skulle kunna erhållas antingen sjöledes från Västervik eller ock per landsvägsskjuts från Verkeback, i samband varmed oss synes rättvisast att postkontoret flyttades från Västrum till Helgerum, varigenom postkontoret skulle bliva mera centralt för socknens befolkning, synnerligast med hänsyn till skärgårdsbefolkningen".

Poststationsföreståndaren i Verkeback, där Helgerums egendom hade sin post, anmälde i sitt remissvar att en

flyttning av Västrums poststation till Helgerum skulle förorsaka allmänt missnöje, eftersom den ansågs ha det mest centrala läget för hela socknen och skärgården.

Poststationsföreståndare A O Lindgren i Västrum, där poststationen låg nära kyrkan, hade naturligtvis större intressen att bevaka än kollegan i Verkeback. Han skrev: "En sådan förflyttning skulle endast bliva till någon fördel för Helgerum men däremot medföra allt för stor obekvämlighet för den övriga delen av socknen och allra mest för skärgården, som mest avhämtar och avlämnar sin post vid kyrkbesök och andra förrättningar vid kyrkan". Postmästaren i Västervik stödde denna uppfattning.

Ärendet drog nu ut på tiden, men den 1 februari 1912 skrev Blankaholms Sågverks-Aktiebolag till postdirektionen och frågade om det inte "skulle låta sig göras, att en självständig poststation under namn av Helgerum anordnades vid vårt nyanlagda sågverk vid Falkemåla, oberoende av Västrums poststations förflyttning eller ej."

Sedan en särskilt tillsatt kommitté uttalat sig kom det även synpunkter från kronofogde G Lindeberg i Tjusts fögderi. Han fann ett oavvisligt behov föreligga för att inrätta en ny poststation sedan Blankaholms sågverk flyttats till Helgerum och ansåg att poststationen i Västrum kunde dras in.

Postdirektionen blev färdig med sin utredning mot årets slut och redovisade den till poststyrelsen den 6 december 1912. Postdirektör David Boberg kunde därvid bl a åberopa generalpostdirektörens besök i orten. Denne hade muntligen meddelat "att, därest Blankaholms sågverksaktiebolag åtog sig postföring sex gånger i veckan å linjen Verkeback-Västrum-Helgreum mot 2 kronor 50 öre för dubbel färd, poststation komme att inrättas i Helgerum mot avgivet anbud, 200 kronor i årsarvode". Poststyrelsen beslöt nu på postdirektionens förslag, att en poststation skulle inrättas med namnet Skaftet. Den öppnades den 1 april 1913 och till föreståndare antogs inspektoren Karl Robert Linder. På grund av den ändrade postföringen hävdes kontraktet med torparen Carl Joh. Oskar Gustafsson i Trädgårdstorp, Gladhammar, om postföring på linjen Verkeback-Västrum.

Linder efterträddes 1916 av bokhållaren Erik Martin Lilja och efter honom antecknades följande personer som föreståndare för poststationen i Skaftet under dess

livstid: Harry Söderhjelm (1917), Johan Efrain Granberg (1918-1919), Sigrid Elisabet Berling (1919-1921), Carl Göran Lilja (1921-1935) och Einar Jansson (1925-1966). Poststationen var hela tiden inrymd i sågverksbolagets kontorsvilla. Poststationen avvecklades med mars månads utgång 1966.

Gunnebobruk

Poststation 1932-02-01--1962-09-30
Postexpedition 1962-10-01--1977-06-30
(Lokal)postkontor 1977-07-01--
Namn Gunnebo från 1987-01-02

Med Ingrid Matilda Danielsson som föreståndare öppnades en poststation med namnet Gunnebobruk den 1 februari 1932. Hennes era blev kort och redan den 1 mars tog änkefru Rut Källholm över. Hennes tid som föreståndare varade så mycket längre. Hilding Axh tog över den 1 november 1960. Han hade varit lantbrevbärare i Jämserum 1935-1952, poststationsföreståndare i Ramkvilla 1952-1957 och i Hycklinge 1957-1960.

Hilding Axh fick vara med om att poststationen statushöjdes till postexpedition den 1 oktober 1962 och fick då titeln "stationsmästare". Han efterträddes den 1 juli 1980 av Gunnar Bertilsson, som i sin tur lämnade över till Solveig Andersson den 1 oktober 1983. Efter henne tillträdde Birgitta Pettersson som därmed tog ansvar för postservice till närmare 800 hushåll.

Poststationen, som sedan 1977 har den interna beteckningen postkontor, fick namnet ändrat från Gunnebobruk till Gunnebo med 1987 års ingång. Minskat utnyttjande av postens service har framtvingat att postkontoret lämnats ut på entreprenad till Konsum och ingår därför numera i den stora gruppen "post-i-butik".